

כמה ויבא תשע

3"ס

1) יצא תורה

ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה (כת, יב).

1) מרן הבית ישראל היה אומר בשם רבי מאיר מפרמישליץ, מצינו בתורה תיאור של ב' חלומות, יעקב אבינו ראה סולם מוצב ארצה ומלאכי אלקים, ה' נצב עליו. פרעה חלם על שבע פרות שמנות, ויקץ ויחלום שנית, הסחובב והמשיך לישון. הכל תלוי כיצד הולכים לישון. אם הולכים לישון כיהודי אז קמים כיהודי.

6 וזה מה שכתב הרמ"א בסעיף הראשון על מה שכתב בשו"ע, יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, כותב הרמ"א ושבשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב. ומה השייכות שכיבה לקימה? אלא שמעולם לא קם הסוס בן אדם, אם בשכבו ישכב כסוס יקום כסוס. ואם ישכב כראוי יתגבר כארי. כמ"ש דוד המלך (תהלים סג, ז) 'אם זכרתיך על יצועי באשמורות אהגה בך'.

4) אה דד קכג

3) אה נה לך ענה

וירא ד' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה. (כט-לא)

אין זאת אומרת, שיעקב היה שונא אותה, חלילה, אלא שהיתה שנואה על עצמה, כדרכו של כל צדיק אמיתי, שתמיד הוא רואה בעצמו אך חסרונות והוא שונא את עצמו...

1) ככוונה תחילה הירבתה לאה לבנות, נוכח החשש שמא תעלה בגורלו של עשו, כדי שיהיו עיניה רכות ומראה פניה יתכער, למען לא ירצה עשו לשאתה לאשה.

6 לפיכך מפרש התרגום את 'ועיני לאה רכות', כלומר: 'ועיני לאה יאין' - רכות זו של עיני לאה, היא היא יופיין, שכן היא באה להן מתוך יראת-שמים, לבל תיפול בגורלו של רשע, ואין לך יופי גדול מזה. - שער החן והבל היופי, אשה יראת ד' היא תתהלל'.

1) וכך הוא, אפוא, משונו של פסוק: 'וירא ד' כי שנואה לאה' - שהיא עושה את הכל כדי להיות שנואה ולא למצוא חן בעיני, לפיכך 'ויפתח את רחמה' - זכתה להוליד את השבטים.

ממילא מסתבר יפה מה שאמרה לאה: 'כי שמע ד' כי שנואה אנכי' (פסוק לג) - שהרי בעצם ישלא מאד, אינו אשה מתפארת בכך שהיא שנואה? אלא, היא תירסמה את הדבר, למען תלמדנה בנות-ישראל לקח, שיש לעשות הכל במסירות-נפש, להתכער ולהימאס, ובלבד שלא ליסול בגורלו של רשע...

(הה"ק מהר"ם מפרמישליץ ז"ל)

אם רוב

2) אה פהו כו

1) יוסי ברבי תניא אמר תפלות אבות תקנו

רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד המיזין תקנו תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי תניא ותניא כוותיה דרבי יוסי ברבי תניא

6 תפלה שחרית שניא 'וישכם אברהם בבקר' אל המקום אשר עמד שם 'ואין עמידה אלא תפלה שניא 'ויעמד פינחס ויפלל יצחק' תקן תפלת מנחה שניא 'ויצא יצחק לשרה' בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה

11 'שניא 'תפלה לעני בני יעקב ולפני ה' ישפך שיר יעקב תקן תפלת ערבית שניא 'ויפגע במקום וילן שם 'ואין פגיעה אלא תפלה' היה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע

בי יוסי

ה' ינתן רבך לא כך אמר רביה היתה

בכחה לצאת מדוד דכתיב 'אלה תילדות יעקב יוסף אלא שקדמתה לאה

ברחמים ובתוך צניעותה שיתקנה בה ברחל דהויה הקב"ה לה מא קדמתה

ללא ברחמים דכתיב 'ועיני לאה רכות מאי רכות אלימא רכות כמש אפשי

בגנות בהמה סמאה לא דבר דכתיב דכתיב 'מן הבהמה הכוונה וכן

הבהמה אשר איננה סתורה בגנות צדיקים דבר דכתיב אלא אד אלעזר

סמנוותיה ארוכות ארב אמר לעולם רכות כמש ולא נגאי הוא לה אלא

שבת הוא לה שדוחה יסמעה על פרשת דרכים בני אדם שריו אמרים שני

בנים יש לה לברכה שתי בעת יש לו ללבן נחלה לגרלה וקטנה לקפו ודחה

ישבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו מאיש רע הוא מילתם

מכוח קפן מה מעשיו 'איש הם וישב אהלים היתה כותב ער ששערו רבי

מעשה הויה דכתיב 'וירא ה' כי שנואה לאה מאי שנואה אלימא שנואה

כמש אפשי בגנות בהמה סמאה לא דבר דכתיב בגנות צדיקים דבר

דכתיב אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ופתח את רחמה

5) קא יהו יב

1) שם, קאן מה מעשיו אש הם יושב אהלים וסיסה כוכה.

קשה למה היתה כוכה אחר שדפה מעשיו של קאן, והלא היא היתה יודעת שהיא חלקו של גדול וכוין

6 דלמרו לה מעשיו רעים היה לה לככות, ומה לה לשאל על הקאן משיקרא, ואדרכה אחר שאלה שהקאן טוב ולדיק

11 היה לה לשאול על אחותה שלא נפלה בחלק מי שאינו טוב, דודאי היא אין לה קאה ח"ו וסומתה כטובת אחותה

אש"פ שיודעת שגורלה קשה ומר, ונל כס"ד פ"ד מ"ה הכתוב במשלי י"ד חכמה נשים בנתה ביסה ואלה בידה

ספרסניה, שיש אדם רע נושא אשה לדיק ומחזקו נחשבה ויזהר טוב, ויש להפך, וכאשר כתב בספר חסידים חפשה

6 על קד ושל כך, ולכן בשאלו לה על הגדול שהוא רע, אש"פ שדפה שאה שלה לא נכחה, כי נכחה בעממה

כיון שהיא לדיק מחזקו למושב ומעשהו טוב, אך נכחה לשאל על אחיו הקאן מה מעשיו, לידע אם הוא חכם

11 ולדיק הרבה או אין לה תקוה זו שהיא מחזקו לגדול למושב, כי מאחר שאחיו לדיק גמור וחכם גדול, וגדל עמו בבית

6 ופכ"ז לא היה יכול לפשוטו טוב, אך יתכן אפי' חל לא להפך לבנו מרע לטוב, אחר שנשאר ברע, חבל אם לא

יגידו לה שהקאן הוא טוב מאד, הריה פקושה חזקה, ויבן

11 אחר שאש"פ שהגדול רע חפשהו טוב, אחר שחנשא לו, ולכן אחר שאמרו לה על הקאן שהוא חכם בלדיקות, ויבן

אהלים, שהוא חכם גדול, או נכחה כי אבדה תקושה בחימה זה הגדול הוא רע ומר וקשה מאד ודאי לא אוכל להפך

לבנו מרע לטוב, כי אחיו חכם והלדיק אשר גדל עמו

6 מקודם שנשאר ברע לא יכול לתקנו, ואין אני אוכל לתקנו אחר שנשאר ונחנבל ברע, ושל כן נכחה:

11

פרשת יעקב ורחל

נשח
היה
(6)

ועיני לאה רבות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה. ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבודך שבע שנים ברחל בתך הקטנה (כ"ט. י"ז - י"ח)

לכית לבן הגיע יעקב בהיותו בן ע"ו שנה. ובכל זאת הרגיש שעדיין יש לו לעלות מעלה מעלה ולעמוד במדרגתו גם בבית לבן - כדי להכין את בני ישראל

לשמור על מדרגתם גם בין האומות, ועל כן הציע: "אעבודך שבע שנים וכו'", ובאותם שבע השנים הוא טיהר וקידש את עצמו כאמור (בראשית ל"ד, ד): "עם לבן גרתי". כעבודת הצאן היו ענינים גדולים שאפס קציהם אנו רואים, היו לו דינים שאינם נמצאים ב"חשן משפט", כגון (בראשית ל"א, מ): "הייתי כיום אכלני חורב וקרח כלילה ותדר שנתי מעיני", אע"פ בהנהגות כאלו אין שכיר חייב, והגמ' בסוף השוכר את הפועלים קוראת לזה נטירותא יתירתא.

לאחר שבע שנים, כשהרגיש יעקב שהינו ראוי להוליד שבטי ק-ה, אמר: מתי אעמיד י"ב שבטים, ובכל זאת היתה השגחה לתת לו את לאה לפני רחל. מכל זה אנו רואים את ההכנה הכבירה שהיתה נצרכת להתחברות יעקב ורחל.

והנה הרי ידוע כי רחל היתה עיקרו של בית, ואפילו בני יהודה מצאצאי לאה הודו בזאת כמובא במגילת רות כבברכה שבועו נחברך. ומדוע היתה רחל עיקר הבית? יתכן שיש למצוא דרך בענין זה עפ"י ההקדמות דלהלן.

כידוע היה כל אחד מהאבות אב למדה מנחבת, אברהם היה אב למדת החסד, יצחק היה עמוד העבודה ויעקב היה יסוד התורה. אין הביאור ששאר המדות לא היו בכל אב, כי על אברהם נאמר (בראשית כ"ג, ה): "וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי", אלא הביאור הוא שכל אחד מהאבות היה אב למדה זו ועיקר תפקידו היה לבנות את המידה הזו.

הנה פרשת יעקב ורחל הינה פרשה שאנשים מן השוק מכינים אותה בצורה מסולפת. התורה מספרת שרחל היתה יפ"ת ויפ"מ וגו', ויאהב יעקב את רחל וגו', וכל היחס שהיה בין יעקב ורחל, אך אם מעריכים פרשה זו בתערוכה כל שהיא של רצונות - אז ממש פוגעים ביעקב אבינו שדמותו תקוקה בכסא הכבוד.

ובכלל אין כל פשט בפרשה לפי הערכה זו. כי לו ביאור הענין היה כהרגום המילולי של הפסוקים - מדוע התנדב יעקב לעבוד שבע שנים לפני נישואיו? הרי לבן לא אמר לו זאת, אלא יעקב הציע זאת מעצמו, ואם היה זה ענין של רצון היה יעקב מוצא לו הצעה אחרת! ועוד, מה הביאור של הפסוק (בראשית כ"ט, כ): "ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה"? הרי ידוע שכשאדם רוצה משהו או כל שעה שמברילה בינו לבין התמלאות רצונו נמשכת אצלו כשנים, וא"כ שבעת השנים היו צריכות להיות בעיני יעקב כיובלות ולא כימים אחדים. גם קשה להבין איך אחר כל זה לא הבחין יעקב שנתנו לו את לאה במקום רחל? ודאי וודאי

שביאור כזה הינו סילוף המקרא וחירוף וגידוף.

ובאמת ישנם כמה הסברים ע"פ חז"ל לפרשה זו, והרי אחד ההסברים הפשוטים, דכידוע אצל אברהם לא היה עוד גמר הבנין של כלל ישראל, שהרי עדיין יצא ממנו ישמעאל, גם בזרעו של יצחק היה עשו, לעומת זאת יעקב היתה מיטתו שלמה - "ויהיו בני יעקב שנים עשר" (בראשית ל"ה, כב), והיינו דיעקב היה בחיר האבות וזכה להקים את בית ישראל.

יעקב ידע שעליו לעבור צירוף אחר צירוף חיכוך אחר זיכוך כדי שיזכה להוליד שבטי ק-ה. ולכן יעקב לא נשא אשה בהיותו בן ארבעים, כשם שעשה אביו יצחק, ואפילו כשנשלה מבית אביו לשאת אשה - והיה אז בן שישים ושלוש - ישב בבית שם ועבר על התורה ארבע עשרה שנים כדמוכה בפירוש בפסוקים.

וכמו שידוע שיעקר האדם הוא כח הדיבור "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) מבאר התרגום "לרוח ממללא", והיינו דברותניות האדם יש ג' חלקים, נפש, רוח ונשמה. התורה - היא בחלק הרוח כמובא בגר"א בכמה מקומות, חז"ל אומרים על הפסוק (תהלים נ"ח, ב): "האמנם אלם צדק תדברון - מה אומנותו של אדם בעוה"ז? - ישם עצמו כאלם, יכול אף דברכי תורה - ת"ל צדק תדברון", אנו רואים שיעקר תפקידו של אדם בעוה"ז הוא בכח הדיבור, ובכל זה יש שני ציוויים, לחיוב ולשלילה. השלילה היא - ישם עצמו כאלם, וזו אומנות ממש, והחיוב הוא - צדק תדברון. והנה מובא באלשיך ובגר"א שהאשה היא במדרגת שמירה ועיקר ציוויה הוא בשב ואל תעשה, והאיש מדרגתו היא קיום, ועיקר ציוויו הוא קום ועשה, זה ממש כטבע האשה והאיש.

לפ' זה ניתן להסביר מדוע פטורות נשים ממצות תלמוד תורה למרות שמצוה זו הינה מיסודי היהדות וחייבים בה בכל רגע, וכן מדוע פטורות נשים ממצוות עשה שהזמן גרמא, כי מדרגת האשה היא השמירה, ותפקידיה הם בעיקר בשב ואל תעשה שבכח הדיבור, וולכן היא פטורה מתלמוד תורה ומחלק ממצוות העשה.

ולפ"ז אפשר להסביר את ענין יעקב ורחל. יעקב כאמור היה יסוד התורה כמש"נ (מסכת ז, כ): "תחן אמת לייעקב", ואמת נאמר על תורה, וא"כ היה הקום ועשה שבכח הדיבור, לכן זיווגו היה

AND YAAKOV SAW THE FACE OF LAVAN, AND BEHOLD HE WAS
GREETING HIM AS PREVIOUSLY." (Braishis 31:2)

From this verse we see the importance of being able to notice the emotional state of another person from the expressions on his face. Lavan did not say any unkind words to Yaakov. Nothing verbal communicated that would imply that Lavan felt resentment or animosity towards Yaakov. Nevertheless, Yaakov was sensitive to the look on Lavan's face.

Especially with people you see on a regular basis, take note of how they look when they are pleased with someone. Then take note of how they look when they are displeased with another person. By gaining the sensitivity to detect these differences you will be able to tell when something you said or did offended him or hurt his feelings.

From here we can also see how careful we must be with our own facial expressions when talking to people. This is especially so when the person you are talking to is very sensitive and his feelings are hurt easily. You might be thinking of something unpleasant totally unrelated to the person you are speaking with. But the person might feel that you are upset with him and this could cause him emotional pain. As cited in *Love Your Neighbor*, my Rebbe, Rabbi Chayim Mordechai Katz, used to stress how careful we should be not to cause any suffering to another person even by a grimace. When you master the ability to read facial expressions you will be able to do more *chesed* and will be able to avoid causing others pain.

I once heard from the son of a famous Rosh Yeshiva that his father was always extremely careful to smile and look very happy when he greeted someone. He started making an effort to do this after an incident when he was preoccupied when he greeted a certain person.

"Don't you like me any more? Have I done something wrong?" the man asked him.

"Of course you haven't done anything wrong," replied the Rosh Yeshiva. "What gave you the impression that I have anything against you?"

"You had a frown on your face when I greeted you," the man said.

After reassuring the man that the frown had nothing to do with him, the Rosh Yeshiva resolved from that moment on to always be careful to have a pleased look on his face when talking to others.

יך להיות מהשב ואל תעשה שבכח
ייבור. רחל, אומרים חז"ל, תפסה את פלך
שתיקה ולכן תפסו בניה בפלך השתיקה.
ז כל השתוקקותה להיות אשת יעקב ואם
בטי ק-ה, שתקה רחל ולא סיפרה ליעקב
ל הכמאות שלכן מתעתד לרמותו, ולא
יד אלא שמסרה סימניה ללאה, לכן גם
יה תפסו בפלך השתיקה, אכנו של בנימין
חשן היתה ישפה, ודרשו חז"ל שזה מרמו
ל יש פה ושחק, כי אע"פ שבנימין ידע
ל מכירת יוסף - לא גילה זאת לאביו, וכן
ל שאול נאמר ואת דבר המלוכה לא הגיד,
באסתר נאמר אין אסתר מגדת וגו', לכן

יעקב עמוד התורה ורחל יסוד השתיקה היו
מתאימים ביותר זה לזה.

7

ס

8

grow through

9
נתינת חסד
ל כל אדם

סבר פנים יפות

1 ידוע כי מדרכי הטבה ונמילות חסדים הוא, לקבל כל אדם
בסבר פנים יפות ומה גם לאיש קשה יום ולהיות
דבורי בנהת, וכמו שמבואר בס' ראשית חכמה שער היראה
פ' י"ב מדברי רז"ל חז"ל, אמר ר' יוסי כו' בשעה שאדם
נפטר מן העולם לא די שהוא נכהל ממלאך המות כו', אלא
שואל לו כלום עסקת בתורה וכנמילות חסדים והמלכת
לקינך שהרית וערכית והמלכת את חברך בנהת רוח כו'
ע"ש ינהג העבודה הזאת להמליך את חברו בנהת רוח.

3

ולהראות לו פנים מאירות, תכבד ביותר אם האדם הוא שריו ח"ו בדאגה ופחד ופניו זועפות ולכו בל עמו, ואמר אדמו"ר זצוק"ל, כי לפעמים גם על ידי דאגות ופחד הרוחני, תצא משפט מעוקל בדרכי המדות, כמו לימים הנזכרים האיש אשר הוא עמוס ביראת ה', ומלא פחד וחרדת הדין יסובב מזה גירעון בדרכי ההנהגה עם חבירו, אשר צריך להמליך אותו בנחת רוח, ולפעמים הנה אז יותר נקל להכשל לכעוס וכדומה, אף כי באמת הנה בעת הזאת הלא צריך להישיר דרכיו ביותר בדרכי המדות, להשביע לחבירו רצון, הסיבה הוא מאשר האדם אינו מורגל לתת לב בענינים הנוגעים ליראה ומוסר, כי אם ילך במהלך הרגילו כפי נטיית טבעו.

6

10

וסיפר לנו אדמו"ר זצוק"ל, כי עוד בטל ילדותו, כאשר לימוד המוסר לקח לבכו, ועשה עליו רושם להתבונן בדרכי יראת ה', הנה פעם אחת בערב יוהכ"פ, בהיותו הולך לבהמ"ד להתפלל תפילת מעריב, והנה לקראתו איש אחד מגדולי היראים, פחד וחרדת הדין היה נראה וניכר על פניו, ודמעתו על לחיו, אדמו"ר שאל אותו להניד לו איזה דבר הנחוץ לו, והאיש הירא מנודל עצבנו וחרדתו לא ענה אותו מאומה, אדמו"ר זצוק"ל אמר כזה הלשון. כאשר עברתי מעל פני האיש חשכתי בלכבי, מה הנני חייב ואשם כי אתה הנך ירא אלקים, ותפחד ותרעד מיום הדין, מה זה נוגע אלי, הלא אתה מחויב להשיב אותי על שאלתי בנחת רוח, כי זהו מדרכי הטבה ונמילות חסדים.

16

21

11

והרי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, כלומר שאפילו לא היה לבך שמח בכך, והוא אה צמך לפניו כשמח על ביאתו, עד שיהא סובר עליך שיהיו פניך מזהיבות לשמחתך על ביאתו, ובדרש אמרו (אבות דר"ן ספ"ג) נתן אדם לחבירו כל מתנות שבעולם ופניו כבושות בקרקע מעלה לו כאלו לא נתן לו כלום, אבל המקבל בפנים יפות אפילו לא נתן לו כלום, הרי הוא כאלו נתן לו כל מה שבקש ממנו.

16
10:10

וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה (לא, ד)

וקשת למה יעקב האריך להסביר לנשותיו הטעמים והסיבות שצריך לברוח מבית לבן, ולמה לא אמר להן תיכף שה' נגלה אליו בחלום הלילה וצוהו לצאת, והלוא בודאי היו שומעות לצווי ה' לעזוב בית אביהן. ונראה שמכאן ראייה לשיטת הרמב"ם בשמונה פרקים (פ"ו) שמחדש שבמצוות חוקיות כמו שעטנו ובשר בחלב לא יאמר שאין רצונו בהם, אלא יאמר שרצונו בהם, אבל הקב"ה אסר. אבל במצוות ואיסורים שכליים כגון

12
10:10

גניבה, גזילה, שפיכות דמים, אונאה, לגמול רע ולבוות הזרים מגונה לומר כן, שדעת אדם קולטתן וראוי לגמול רע ולא תחאה לאחד מרעות אלה, ונאה הדבר לומר שגם ללא צווי ה' לא היה עושה דבר הרע הזה. ובהגהות יעב"ץ שם חולק על הרמב"ם.

ונראה מהפסוק כאן שצווי הקב"ה לברוח מלבן אינה רק גזירה, אלא יש בזה גם סברא, והוא מן הדברים שראוי לעשותם כמשפט ולא כחוק, ולכן יעקב הסביר לגשיו שראוי להתרחק מלבן שהוא נוכל ורמאי, ובסוף דבריו הביא שכך צוה הקב"ה ועליהן לעזוב בית אביהן.

ובדרך זו השיבו רחל ולאה ליעקב, הלא נכריות נחשכנו לו וגו' ועתה כל אשר אמר אלקים אליך עשה" היינו השיבו שמבינות צווי ה', ובשמחה מוכנות לעזוב בית אביהן כדי שיוכלו לחנך בניהם בסביבה טובה יותר. וכעין זה שמעתי בשעתי מבחור אחד ששאל עצת החו"א זצ"ל, אם להסכים לשידוך עם בחורה ממשפחה מיוחסת, ואביה ציין מעלת הבחורה שמוכנה להקריב קרבן להנשא לבן תורה, הגם שהחיים עמו קשים. והשיב החו"א שאם הבחורה רואה בחיים עם בן תורה כקרבן, ואינה מבינה האושר הטמון בזה, היא אינה מתאימה להנשא לבן תורה, ויעץ לבחור דגן שלא

16

21

(11)

וכאן אצל רחל ולאח ראינו שהבינו צווי ה' ובשמחה היו מוכנות לעזוב בית אביהן.
 ושמעתי חידוש מהגאון רבי חיים שמואלביץ וצ"ל (ר"מ דשיבת מיר), ולדבריו גם הרמב"ם סובר שגם מצוה שכלית יש לקיימה מפני שכך צויה אלקינו ית"ש, והמשיל משל למאכל סרוח שיש בו גם סם המות, דאף שמפני הסרתו ראוי למנוע לאכול, מכל מקום מזהירים ממנו מפני סם המות שחמור הוא יותר. וכן כאן ראוי לשמור משפטים מפני שכך ציונו אלקינו ית"ש שחמור יותר, רק בחוקים ראוי לומר שהיה אוכל אלולא התורה אסרה, אבל במשפטים גם בלי דין תורה לא היה עובר עליהם, ועכשיו שאסרה תורה נמנעים מלעבור על אסורים שכליים דוקא מפני שאסרה תורה, וכך צויה אלקינו ית"ש שחמור הוא יותר מדעת בני"א, והוכיח דבריו מהרמב"ם ספ"ח דמלכים, שבו נח חייב לשמור כל השבע מצות שכך דין תורה ולא מפני השכל, וקשה הלוא יש ביניהן מצות שכליות כמו גזל, שראוי לשמור גם בלי הצווי.

13

14 תורה שיהיה

101 יששכר, כתיב בתרוין שינוי חד קרו בקרין ודגוש וחד לא קרי (תוספת)

ומוכח כמ"ש דמאחר שיש צווי חייבין כל באי עולם להזהר מלעשותם דוקא מפני שכך הוא צווי אלקינו ית"ש.

15 תורה של

1 [כה] כיכ הרמיה
 במסורה ובחלופי שכיין בני אשר ובני נפתלי שנדפסו במסורה הגדולה יש בן אשר יששכר בן נפתלי יששכר. ואנו כבן אשר נוהגין. והנה בטעמו של דבר למה לבן אשר השיין השניה כתובה ולא נקראת וקוראים יששכר יש בזה ג' פעמים, א) כתב אבן עזרא רש"י שמות יששכר בעבור התחברות שני שינוין חסרו אחד מהמבטא בדרך מחצצרים (דהיא פו, כד). שיקרא מחצצרים. וכי הרדיק בדהיא שם ובמכלול ופעמים יהיו שתי אותיות הדומות סמוכות ויקרא הראשונה ולא השנייה. ב) בשכ"ל סוב ולמה שין השנייה נכתבת ואינה נקראת, כי היה שם שני עניוני שכן, שכן נתינת זלפה ליעקב, ושכן נתינת דודאים לרחל, והיא לא תלתה הדברי אלא בשכר הראשון להכי אין אנו קוראין רק לשין הראשון. והשניה נכתבת לדרוש בה אם למסורה שכן דודאין, וכענין שדרשנו. וכיכ ברבעהית והוסיף ואחת כנגד שכן שכרתוך שהוא לשון גנאי ולכן אינה נקראת. ג) ברבעהית ד"א משום הכי אינה נקראת לפי שנתנה ליוב בנו כדכתיב ובני יששכר תולע ופוח ויוב, אמר יששכר אין יוב שם הגון אוסרת לו אנת אחת משמי ויקרא שמו ישוב, והיינו דכתיב בסדר פנחס (במדבר כו, כד.) לישוב. ע"כ. והטעם שאמרו שאין יוב שם הגון מכאור בספר דבק מוב ע"פ פירשיו בפנחס שם שבויים קדמונים נקרא שם אילן אחד יוב ובשביל כך בא יוב לפני יששכר אביו בקובלנא רבא על שבגה שמו בשם ע"ז ונתן לו אות משמו והוא השיין ונקרא ישוב, ועל כן נקרא יששכר כאלו נכתב ביוב שיין ע"כ. והנה בענין קריאת שם יששכר מובא מנהגים שונים. א) שקוראים תמיד בחד שיין אסילו בפעם הראשון בפסוק שלפנינו. ב) שבפעם הראשון הכתוב בתורה קוראים בדעת בן נפתלי ואח"כ בכל התורה קוראין בלי שיין השניה. ג) עד פרשה פנחס קוראים כדעת בן נפתלי בשני שינוין ומפרשת פנחס ואילך קוראין בשיין אחת. ונכתב דזה תלוי לפי ג' פעמים הנ"ל לטעם א' קוראים תמיד בשיין אחת לטעם ב' משום דיש בזה שני פעמים יש לקרוא בפעם הראשון כדעת בן נפתלי, ולטעם ג' משום שנתן שיין משמו ולפיז רק מפרשת פנחס ואילך שנקרא בשם ישוב צריכים לקרות יששכר בשיין אחת. (ומובא עוד מנהג דכל היכא דכתיב בסדר בראשית יששכר קרינן כמו שכתוב בתרי שינוין ובשאר ספרים קרינן בחד שיין וא"י טעם למנהג זה). וה"ל ר"י כאבן ספור העתיק מתניך כתיב שלבן אשר קריאת יששכר, השיין הראשונה שואית והשניה קמוצה, ולכן נפתלי בחיפך השיין הראשונה קמוצה והשניה שואית ויששכר. וי"א כי הבבלים היו קוראים בנקודת יששכר

16

כיבוש הארץ אשר אתה שוכב עליה

"הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך" (כ"ח, י"ג)

"שכב עליה" - קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו קטחה נוחה ליכבש לבניו" (כד' חמות עזה מקומו של אדם) (רש"י על פי גמ' חולין ל"א ע"ב)

יעקב אבינו חושש ודואג לבניו אחריו. הוא הרי קיבל ברכה אחת מאביו יצחק ע"ה, יכמה וכמה צרות רבות מצאוהו בשביל ברכה זו. על כן חשש יעקב שגם על

5

ברכת הארץ שנתברך זרעו אחריו ע"י יצחק: "לרשתך את ארץ מגורך אשר נתן אלוקים לאברהם" (כ"ח, ד'), יהיו לבניו צרות ותלונות. משום כך אומר לו הקב"ה: אל תירא, כל הארץ כולה, הארץ המובטחת לאברהם אבינו, מקופלת תחתך, ותהא נוחה לבניך להיכבש.

ואכן, כל מלחמות ישראל בכיבוש הארץ היו מלוות בניסים גלויים, החל מכיבוש יהושע, וכלה בכל מערכות ישראל עד ימינו אנו. הכל מכוח אותה הבטחה שהבטיח הקב"ה ליעקב, שתהא נוחה להיכבש לבניו. זאת רק כאשר בוטחים בקב"ה, ולא חושבים כי כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה.

הבטחה זו נכונה גם בימינו. אם עם ישראל הולכים בדרך התורה ומקיימים את מצוותיה במסירות נפש, הרי שהארץ נוחה לפנייהם להיכבש, כמו שכובשים ד' אמות. לכולנו זכורה מלחמת ששת הימים, כאשר המערכה נראתה אבודה, וכולנו פחדנו מאוד. אותו צורר היה בטוח בעצמו ואמר שהדרך לתל אביב סלולה ובטוחה. אבל הקב"ה עשה עימנו ניסים ונפלאות, ונפלו אויבינו לפנינו כזנבים, נגד כל היגיון וחוקי הטבע. הסיבה לכך היתה שבעקבות הפחד הנורא שתקף את כל עם ישראל, נעשה שם ה' שגור בפי כולם, מקטנם ועד גדלם. כולם הרימו עיניהם למרום ונשאו תפילה מעומק לבם שיצילנו מאויבינו - וכך היה. אתערותא דלעילא מגיעה עם אתערותא דלתתא.

(17)

(6)